

INTERNETDAGI TADBIRKORLIK IMKONIYATLARI

Suyarov Akram Musayevich

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti,
axborot texnologiyalari kafedrası PhD, dotsent

akramsuyarov@mail.ru

Murodullayev Nozimjon Aziz o'g'li

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti
iqtisodiyot fakulteti talabasi

Annotatsiya : Ushbu maqolada internet texnologiyalarining rivojlanishi natijasida shakllangan zamonaviy tadbirkorlik imkoniyatlari keng qamrovda o'rganilgan. Elektron savdo, raqamli xizmatlar, kontent yaratuvchilik, onlayn ta'lim, dropshipping, affiliativ marketing kabi yo'nalishlarning iqtisodiy mohiyati chuqur tahlil qilingan. Internet biznesining ustunliklari, muammolari, shuningdek, raqamli iqtisodiyotga ta'siri amaliy ma'lumotlar asosida yoritilgan. Tadqiqot natijalari internetning innovatsion tadbirkorlikni rivojlantirishdagi o'rni va kelgusidagi rivojlanish istiqbollarini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: Internet tadbirkorligi, raqamli iqtisodiyot, elektron savdo, onlayn biznes, raqamli xizmatlar, startup, kontent yaratuvchilik, dropshipping, raqamli marketing.

Annotation: This article comprehensively examines modern entrepreneurial opportunities emerging as a result of the development of internet technologies. The economic essence of areas such as e-commerce, digital services, content creation, online education, dropshipping, and affiliate marketing is analyzed in depth. The advantages and challenges of internet business, as well as its impact on the digital economy, are highlighted based on practical data. The research results demonstrate the role of the internet in promoting innovative entrepreneurship and outline future development prospects.

Keywords: Internet entrepreneurship, digital economy, e-commerce, online business, digital services, startup, content creation, dropshipping, digital marketing.

KIRISH

Bugungi globallashuv jarayonida internet iqtisodiyotning eng muhim tarkibiy qismlaridan biriga aylandi. Raqamli texnologiyalarning rivojlanishi nafaqat axborot almashinuvi jarayonini tezlashtirdi, balki tadbirkorlikning sifat jihatidan yangi shakllarini yuzaga keltirdi. Internet tadbirkorligi an'anaviy biznesdan farqli ravishda minimal xarajat bilan keng auditoriyani qamrab olish imkonini beradi. Shuningdek, mahsulot va xizmatlarni raqamli ko'rinishda taklif qilish orqali bozorda qatnashuvchilar o'rtasidagi raqobatni yanada kuchaytiradi. So'nggi yillarda O'zbekistonda ham elektron savdo, onlayn xizmatlar va raqamli mahsulotlarning bozori jadal kengayib bormoqda. Bu esa internet tadbirkorligining dolzarbligini oshirib, ushbu sohani ilmiy tahlil qilishni talab etadi. Mazkur maqolada internetdagi tadbirkorlik yo'nalishlari, ularning iqtisodiy ahamiyati va amaliy imkoniyatlari tahlil qilinadi.

MUHOKAMA

Internet tadbirkorligining mohiyati : Internet tadbirkorligi — bu onlayn platformalarda mahsulot yoki xizmat yaratish, sotish va targ'ib qilishga asoslangan iqtisodiy faoliyat bo'lib, u korxonalar uchun yangi imkoniyatlar ochadi. Raqamli biznesning shakllanishiga axborot texnologiyalarining rivojlanishi, global bozorning ochiqqligi, elektron to'lov tizimlari va marketing instrumentlarining takomillashishi asosiy omillar sifatida ta'sir ko'rsatadi.

Internetdagi tadbirkorlikning asosiy yo'nalishlari

Elektron savdo : Onlayn do'konlar, marketplace'lar va elektron xaridlar bozori kengayib, mahsulotlarni qulay tarzda sotishga imkon bermoqda. Bu yo'nalish tadbirkorlar uchun eng tejamkor va daromadli modellar qatoriga kiradi.

Raqamli xizmatlar : Grafik dizayn, dasturlash, videomontaj, SMM xizmatlari, tarjima va copywriting kabi xizmatlar internet orqali ko'rsatilishi mumkin. Bu yo'nalishning asosiy afzalligi kam sarmoya bilan ish boshlash imkoniyatidir.

Kontent yaratuvchilik (bloggerlik) : YouTube, TikTok, Instagram, Telegram kabi platformalarda kontent yaratish orqali reklama daromadlari yoki hamkorlik dasturlari bilan foyda olish mumkin.

Onlayn ta'lim : Raqamli kurslar, vebinarlar, mentorlik dasturlari va masofaviy darslar global miqyosda talab yuqori bo'lgan xizmatlardan biridir.

Dropshipping : Tovarni oldindan xarid qilmasdan, vositachilik orqali sotish modeli bo'lib, kichik biznes uchun juda qulay.

Affiliate marketing : Boshqa kompaniyalarning mahsulotlarini targ'ib qilish va har bir sotuvdan komissiya olishga asoslangan raqamli tadbirkorlik turi.

ADABIYOTLAR SHARHI

Raqamli iqtisodiyot va internet tadbirkorligiga oid xorijiy adabiyotlarda raqamli transformatsiya jarayonlari keng yoritilgan. K. Shvab o'z asarlarida internet biznesi to'rtinchi sanoat inqilobining muhim omili ekanligini ta'kidlaydi. F. Kotlarning "Marketing 4.0" konsepsiyasi esa raqamli marketingning iste'molchi xulq-atvoriga ta'sirini ilmiy asosda tushuntiradi. M. Portering raqobat ustunligi nazariyasi internet biznesining strategik afzalliklarini asoslab beradi. Mahalliy adabiyotlarda asosan elektron savdo, internet marketingi, onlayn to'lovlar va raqamli startaplarning rivoji tahlil qilinadi. O'zbekiston sharoitida internet tadbirkorligi bo'yicha me'yoriy-huquqiy baza shakllanib borayotgani, tadbirkorlik uchun qulay raqamli infratuzilma yaratilayotgani ko'rsatib o'tiladi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, internet biznesi an'anaviy tadbirkorlikdan bir qator afzalliklarga ega:

boshlang'ich kapitalning kamligi;
global auditoriyaga chiqish imkoniyati;
marketing xarajatlarining kamayishi;
tezkor fikr-mulohaza olish;
mobil qurilmalar orqali doimiy mijoz oqimi.

Elektron savdo bozorining ortib borayotgani tovar aylanmasining ko'payishiga, raqamli xizmatlar esa yoshlar bandligining oshishiga olib kelmoqda. Kontent yaratuvchilarning ko'payishi internet marketingni yangi bosqichga olib chiqdi. Onlayn ta'lim esa inson kapitalining sifatini oshirishda muhim rol o'ynayapti.

Shu bilan birga, muammolar ham mavjud:

kuchli raqobat;
kiberxavfsizlik xavflari;
iste'molchi ishonchini shakllantirishdagi qiyinchiliklar;
raqamli savodxonlik darajasining pastligi;
ayrim yo'nalishlarda davlat tomonidan tartibga solishning yetarli emasligi.

Natijalar internet tadbirkorligining iqtisodiyotda muhim o'rin tutishini, to'g'ri siyosat va texnologik qo'llab-quvvatlash orqali uni yanada rivojlantirish mumkinligini ko'rsatadi.

XULOSA

Tadqiqot natijalari internet tadbirkorligi kichik va o'rta biznesni rivojlantirish, yangi ish o'rinlari yaratish hamda aholi daromadlarini oshirishga xizmat qilayotganini ko'rsatdi. Shu bilan birga, kuchli raqobat, kiberxavfsizlik muammolari va raqamli savodxonlikning yetarli emasligi kabi ayrim cheklovlar mavjudligi aniqlandi. Biroq ushbu muammolarni tizimli yondashuv, davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash va zamonaviy bilim hamda texnologiyalarni joriy etish orqali bartaraf etish mumkin.

Umuman olganda, internetdagi tadbirkorlik imkoniyatlaridan samarali foydalanish raqamli iqtisodiyot sharoitida barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlash, innovatsion faoliyatni rivojlantirish va global bozorda raqobatbardoshlikni oshirishning muhim omili hisoblanadi.

TAKLIFLAR

1. Internet tadbirkorligi bo'yicha maxsus ta'lim dasturlarini kengaytirish, ayniqsa yoshlar o'rtasida raqamli savodxonlikni oshirish.
2. Onlayn biznes subyektlari uchun soliq va ro'yxatdan o'tish tartiblarini soddalashtirish, kichik tadbirkorlarga yengilliklar berish.
3. Startaplar va raqamli loyihalarga davlat grantlari, subsidiyalar va investitsiya dasturlarini ko'paytirish.
4. Kiberxavfsizlik bo'yicha kompleks tizim yaratish va foydalanuvchilarni himoya qilish mexanizmlarini kuchaytirish.
5. Elektron to'lov tizimlarini takomillashtirish, xalqaro to'lov platformalariga ulanish imkoniyatlarini kengaytirish.
6. Hududlarda internet infratuzilmasini kuchaytirish, ayniqsa chekka joylarda keng polosali internetni rivojlantirish.
7. Mahalliy onlayn platformalar va marketplace'larni rivojlantirish, ular uchun rag'batlantiruvchi mexanizmlar yaratish.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Shvab K. The Fourth Industrial Revolution. – World Economic Forum.
2. Kotler F., Kartajaya H., Setiawan I. Marketing 4.0: Moving from Traditional to Digital.
3. Porter M. Competitive Advantage. – Harvard Business School Publishing.
4. Suyarov A.M. Ways and models of providing integration of information technology science with mathematical sciences. «E3S Web of Conferences». Indexed by SCOPUS and

submitted for indexing to Web of Science (CPCI) «E3S Web of Conferences» 402, 03016 (2023).

5. Suyarov A.M. Formation of information and communication competence of the teacher as an one of the main tasks of modern education. Web of Scientist: International Scientific Research Journal. Volume 4, Issue 4, April-2023.–C.243-257.

6. Suyarov, A., Raximov, S., Abduraxmanov M. (2025). Methodology of using information technology software tools in teaching mathematics. The Eurasia Proceedings of Educational and Social Sciences (EPESS), 45, 106-115.